

Srednjeperski trilobit iz okolice Bleda

Matija Križnar in Damjan Jensterle

Zadek srednjeperskega trilobita s Straže pri Bledu. Del ostanka je še v kamnini. Zadek je dolg približno 15 milimetrov. Zbirka in najdba: Damjan Jensterle. Foto: Matija Križnar.

Karbonske in permske plasti Karavank so ponekod polne zanimivih fosilnih ostankov. Zlasti spodnjeperski apnenci nad Jesenicami so bogati z ostanki ramenonožcev, morskih lilij, glavonožcev, polžev in redkih trilobitov. V omenjenih plasteh so paleontologi našli celo nove rodove in vrste trilobitov, ki v obdobju perma postajajo čedalje redkejši, ter jih tudi opisali (Hahn s sod., 1970, Hahn s sod., 1990).

Nekoliko mlajše srednjeperske plasti apnencev in drobnozrnatih apnenčevih breč najdemo v okolici Bleda in pri Bohinjski Beli. Geologi jih imenujejo neoschwagerinski apnenec in vsebujejo pestro bero fuzulinidnih foraminifer, po kateri so tudi dobili ime. Lepo so razkriti v stenah nad Bohinjsko Belo, na Straži pri Bledu in sestavlja-

jo tudi del vzpetine, na kateri stoji blejski grad. V apnencih so poleg foraminifer našli tudi pogoste alge, spužve, morske lilije, ramenonožce in mahovnjake (Kochansky-Devide in Ramovš, 1955; Flügel s sod., 1984). Ramenonožci se pojavljajo v redkih nakopičenjih (gnezdih) v sivih apnencih oziroma apnenčevih brečah. Med njimi so našli ramenonožce iz rodov *Geyerella*, *Martinia*, *Enteletes* in *Dielasma*, odkrili pa so tudi vrsto *Karavankina schellwieni* in *Leptodus nobilis*. Zelo podobne ramenonožce smo zbrali tudi v zadnjih letih, ko smo ponovno raziskovali vrh Straže in kamnolome pod njo. Med enim izmed obiskov smo našli ostanek trilobita, ki so tukaj sicer že bili omenjeni, a so jih opazili le na prerezu njihovih oklepov v mikroskopskih zbruskah (Flügel s sod., 1984). Od novo odkritega srednjeperskega trilobita se je ohranil le zadek (pigidij), ki je delno poškodovan. Najbolje so vidne plevre (na levi je ohranjenih 13 segmentov) na obeh straneh zadka, ki imajo drobne bradavičaste izrastke (vozličke) postavljene v eno vrsto. Zadek ima na zunanjih delih izražen rob. Osrednji del zadka oziroma rahis je zgoraj močno poškodovan, ob straneh pa je mogoče zaslediti drobne vozličke. Zadnji del zadka je še vedno v kamnini. Ohranjeni del zadka je širok 17 milimetrov, dolg pa je 15 milimetrov. V primerjavi z ostalimi permskimi trilobiti je zadek s Straže dokaj velik.

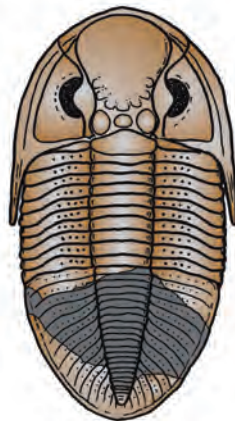
Glede na obliko in ornamentacijo trilobitovega zadka s Straže ostanek verjetno pripada rodu *Pseudophillipsia*. Rod je zelo pogost v zgornjekarbonskih in spodnje-

Zadek trilobita s Straže od strani. Na plevrah so opazni vozličči, rahis pa je poškodovan. Zbirka in najdba: Damjan Jensterle. Foto: Matija Križnar.

Risba proetidnega trilobita z vrisanim ohranjenim zadkom iz Straže (temno siva). Risba: Matija Križnar.

permskih plasteh Karavank, predvsem iz okolice Savskih jam in Javorniškega Rovta. Nekaj skromnih ostankov psevdofilipsij so našli tudi v zgornjepermskih plasteh pri Žažarju in Vrzdencu. Glede na pogostost psevdofilipsij v Sloveniji tudi ne preseneča, da nova najdba verjetno pripada temu rodu. Rod *Pseudophillipsia* (s podrodovi *Carniphillipsia*, *Pseudophillipsia* in *Nodiphillipsia*) so našli predvsem v srednjepermskih plasteh Kitajske, Omana, Japonske, Turčije, Ukrajine, Sicilije, Tunizije, Malezije in Indonezije (Lerosey-Aubril in Angiolini, 2008). Paleogeografska razširjenost psevdofilipsij je po svetu zelo razpršena, kar je že posledica bližajočega množičnega izumiranja ob koncu perma. Prav rod *Pseudophillipsia* se je obdržal skoraj konca paleozoika (Lerosey-

Aubril, 2008) in med vrstami najdemo tudi poslednje primerke trilobitov, ki so živeli na Zemlji.